

ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

**Макарчук Н. О., Гладченко І. В., Трикоз С. В.,
Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Висоцька А. М., Міненко А.
В., Бобренко І. В.**

**Навчально-методичний посібник «Дидактичні та
методичні засади спеціальної освіти розумово
відсталих дошкільників»**

КИЇВ 2014

Навчально-методичний посібник «Дидактичні та методичні засади спеціальної освіти розумово відсталих дошкільників» адресовано викладачам та студентам вищих навчальних закладів, фахівцям дошкільних освітніх та реабілітаційних установ, батькам, які виховують дітей з порушеннями розумового розвитку.

Даний посібник ґрунтується на сучасних теоретичних та практичних дослідженнях, що обумовлені загальнодержавними стратегіями вирішення освітніх завдань в Україні, зокрема пошуку оновленого змісту дошкільної освіти.

Посібник містить теоретико-методологічні засади реалізації освітнього процесу, які визначаються домінантністю особистісно орієнтованого підходу до визначення та структуризації змісту дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю, конкретизацією принципів його реалізації, констатацією методів та форм, а також розкривають специфіку прикладного аспекту з одночасним взаємоузгодженням з теоретичними положеннями.

У даному посібнику представлено погляд на особливості розумової відсталості у ракурсі розгляду її реалій та перспектив. Матеріали даного посібника дають можливість подивитися на розумову відсталість не тільки з позиції існування дефекту, а й з позиції виділених психологічних особливостей розвитку дитини у відповідності до вікових особливостей та розкриття її потенційних можливостей за допомогою сучасних корекційно-розвивальних педагогічних та психологічних технологій. Структура посібника охоплює всі сфери психічного розвитку та напрями навчання та виховання дитини з розумовою відсталістю у дошкільному віці з

диференціацією за глибиною порушень, виділенням особливостей та з рекомендаціями щодо практичних дій фахівців та батьків у позитивному впливі на розвиток особистості такої дитини в цілому. Диференціація розвитку дитини з урахуванням специфіки адаптаційних та соціалізуючих процесів дітей з розумовою відсталістю та специфіки дизонтогенезу (розумова відсталість) дає можливість визначити основні лінії розвитку цих дітей, зокрема, таких як: фізичний розвиток; психосоціальний розвиток; пізнавальний розвиток; ціннісно-мотиваційний розвиток; естетичний розвиток. Відповідно до ліній розвитку констатовано основні напрями їх реалізації, що представлені у таких розділах: Психологічний розвиток, Соціальний розвиток, Трудове виховання, Конструктивна діяльність, Ігрова діяльність, Фізичне виховання та основи здоров'я, Сенсорне виховання, Образотворча діяльність, Ознайомлення з навколишнім, Розвиток мовлення, Фізичне виховання дітей дошкільного віку з помірною розумовою відсталістю, Довкілля і розвиток мовлення, Навчання дітей з комплексним порушенням розвитку. Кожен розділ містить розширений опис та обґрунтування програмового змісту, а також методичний супровід до реалізації цього змісту.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

РОЗДІЛ I КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

РОЗДІЛ II. ПСИХОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК

2.1. Закономірності психічного розвитку

2.2. Умови психічного розвитку дітей з порушеннями розумового розвитку

2.3. Соціально-психологічні механізми організації ефективного розвитку дитини з порушеннями розумового розвитку

РОЗДІЛ III. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

3.1. Особливості соціального розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю

3.2. Зміст навчально-виховної роботи з соціального розвитку дошкільників

3.3. Методичні аспекти формування соціальних навичок у дошкільників з розумовою відсталістю

3.3.1. Адаптація дошкільників до умов дошкільного закладу

3.3.2. Формування у дитини уявлень про себе («Я сам»)

3.3.3. Формування навичок конструктивної взаємодії з дорослими та однолітками («Я та інші»)

3.3.4. Формування адекватного сприймання предметів і явищ довкілля («Я і довкілля»)

РОЗДІЛ IV. розвиток мовлення

4.1. Особливості мовленнєвого розвитку у дошкільників з розумовою відсталістю

4.2. Змістове наповнення програми «Розвиток мовлення»

4.3. Методичні аспекти з формування мовленнєвої діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю

РОЗДІЛ V. Довкілля і розвиток мовлення

5.1. Особливості формування навичок орієнтування у довкіллі та розвиток мовлення у дошкільників з помірною розумовою відсталістю

5.2. Змістове наповнення програми «Довкілля і розвиток мовлення»

5.3. Методичні аспекти формування навичок орієнтування у довкіллі та розвитку мовлення у дошкільників з помірною розумовою відсталістю

РОЗДІЛ VI. СЕНСОРНЕ ВИХОВАННЯ

6.1. Особливості сенсорного розвитку дошкільників з розумовою відсталістю

6.2. Змістове наповнення програми «Сенсорне виховання»

6.3. Методичні аспекти корекційного сенсорного виховання у дошкільників з розумовою відсталістю

РОЗДІЛ VII. ознайомлення з навколишнім

7.1. Особливості формування уявлень про навколишнє середовище у дошкільників з розумовою відсталістю

7.2. Змістове наповнення програми «Ознайомлення з навколишнім»

7.3. Методичні аспекти формування уявлень про навколишнє середовище у дошкільників з розумовою відсталістю

7.4. Особливості мовленнєвого розвитку у дошкільників з розумовою відсталістю

РОЗДІЛ VIII. ігрова діяльність

8.1. Особливості формування ігрової діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю

8.2. Змістове наповнення програми «Ігрова діяльність»

8.3. Методичні аспекти формування ігрової діяльності у

дошкільників з розумовою відсталістю

РОЗДІЛ IX. образотворча діяльність

9.1. Особливості формування навичок образотворчої діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю

9.2. Змістове наповнення програми «Образотворча діяльність»

9.3. Методичні аспекти формування навичок образотворчої діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю

РОЗДІЛ X. КОНСТРУКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

10.1. Особливості формування конструктивної діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю

10.2. Змістове наповнення програми «конструювання»

10.3. Методичні аспекти формування конструктивної діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю

РОЗДІЛ XI. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я

11.1. Особливості фізичного виховання та основ здоров'я дошкільників з розумовою відсталістю

11.2. Змістове наповнення програми «Фізичне виховання та основи здоров'я»

11.3. Методичні аспекти фізичного виховання та основ здоров'я дошкільників з розумовою відсталістю

РОЗДІЛ XII. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОМІРНОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

12.1. Особливості використання засобів адаптивного фізичного виховання в процесі виховання та навчання дітей дошкільного віку з помірною розумовою відсталістю

12.2. Корекційно-розвивальна спрямованість змісту програми з фізичного виховання дошкільників з помірною розумовою відсталістю

12.3. Методичне забезпечення організації фізичного

виховання дошкільників з помірною розумовою відсталістю

РОЗДІЛ XIII. трудове виховання

13.1. Особливості формування елементарної трудової діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю

13.2. Змістове наповнення програми «трудове виховання»

13.3. Методичні аспекти формування елементарної трудової діяльності у дошкільників з розумовою відсталістю

РОЗДІЛ XIV. НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З КОМПЛЕКСНИМ ПОРУШЕННЯМ РОЗВИТКУ

14.1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з комплексним порушенням розвитку: ДЦП та розумовою відсталістю

14.2. Корекційно-реабілітаційні напрямки роботи з дітьми із ДЦП та розумовою відсталістю

14.3. Технології арт-корекції психофізичного розвитку дітей з комплексним порушенням

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ДОДАТКИ